

WILLY VANDERSTEEN

ROBERT EN BERTRAND

INTEGRAAL 6

STANDAARD UITGEVERIJ

Bronnen voor dossier:

Antwerpen – Biografie van een stad

(Inge Bertels, Bert De Munck, Herman Van Goethem (eds.), Meulenhoff/Manteau, Antwerpen, 2010)

Antwerpen verloren stad 1860-1880

(Jan Ceuleers en Ronny van de Velde, uitgeverij Ludion, Brussel, 2016)

Antwerpen metropool 1895-1915

(Jan Ceuleers en Ronny van de Velde, uitgeverij Ludion, Brussel, 2017)

Willy Vandersteen. De interviews – de foto's

(Luk Guillaume, Standaard Uitgeverij, Antwerpen, 2005)

Beste meneer Vandersteen, uit welk boek tekent U dat allemaal af?

(Paul Koeck in Humo 2261, 5 januari 1984)

Antwerpen door de eeuwen heen

(Floris Prims, De Sikkel, Antwerpen, 1951)

Antwerpen 1900

(Edmond Van Offel, De Dageraad pvba, Antwerpen, 1983)

't Stad van vroeger, verdwenen parels van Antwerpen

(Tanguy Ottomer, uitgeverij Luster, Antwerpen, 2014)

Knotsgekke uitvindingen van de 19de eeuw

(Leonard de Vries, Unieboek, De Haan-Bussum, 1972)

Bronnen beeldmateriaal:

Wikimedia commons

De uitgever heeft ernaar gestreefd de relevante auteursrechten te regelen volgens de wettelijke bepalingen. Wie desondanks meent zekere rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich tot de uitgever te wenden.

Alle verhalen van Robert en Bertrand zijn met hun originele belettering, zoals ze destijds in de eerste albums uit de reeks verschenen, opgenomen in deze integrale bundeling. Er is resoluut voor authenticiteit gekozen, zelfs als dat niet in overeenstemming is met de spellingsregels van het hedendaagse Nederlands. Fouten tegen onder meer de dt-regel werden dus ook ongemoeid gelaten.

© 2022 Standaard Uitgeverij

Franklin Rooseveltplaats 12, 2060 Antwerpen

Lay-out: Leuk Ontwerp!

Covertekening: Ron Van Riet

www.standaarduitgeverij.be

info@standaarduitgeverij.be

Alle rechten van reproductie, vertaling en aanpassing zijn uitdrukkelijk voorbehouden voor alle landen.

D/2022/0034/130 (regulier)

ISBN 9789002276217

D/2022/0034/167 (luxe)

ISBN 9789903253447

Sinjoor boven alles

In het boek Robert en Bertrand of de lustige vagebonden van Koen Ravestein, dat Willy Vandersteen als kind in vervoering had gebracht en diende als voornaamste inspiratiebron voor zijn stripreeks Robert en Bertrand, starten de twee zwervers hun avonturen in Brussel. Maar de Antwerpenaar Vandersteen koos de Scheldestad als voornaamste decor voor 'zijn' Robert en Bertrand.

De belle époque

Hij woonde toen nog in Brussel, maar toch kon Vandersteen het in een van zijn eerste interviews, voor *De Standaardkrant* op 27 juni 1947, niet nalaten de liefde voor zijn geboortestad te bezin- gen: 'En Sinjoor! Sinjoor boven alles. Ook nog in Brussel. Niemand verraadt ongestraft zijn eigen aard. [...] Want het was in Antwerpen dat ik eigenlijk mijn roeping vond. Aan de haven nog wel, waar ik als kleine jongen veel met mijn kameraadjes aan de dokken speelde. Moe van 't spelen, kropen wij bijeen op een dorpel en begonnen te vertellen. En mijn allereerste tekeningen maakte ik op de voetpaden en de gevels van mijn vaderstad, met het krijt dat mijn makers mij hadden gekocht met bij- eengelegde centjes.'

Vandersteen werd in 1913 in de Ant- werpse wijk Seefhoek geboren, aan de vooravond van de eerste wereldbrand, en beleefde zijn jeugd dus tijdens het Interbellum, de periode tussen de beide wereldoorlogen. Maar zijn beide ouders, Francis Vandersteen en Anna Gerard, hadden de gouden periode van de belle époque meegemaakt. Ze zullen de jonge Willy ongetwijfeld met het nodige enthousiasme verhalen verteld hebben over die 'goeie ouwe tijd' ergens tussen de Wereldtentoonstelling van Parijs in

1889 en het begin van de Eerste Wereld- oorlog in 1914. De belle époque was immers een periode waarin industrie, handel en kunsten floreerden.

Bewondering voor Antwerpen

1863 was een belangrijk keerpunt in de geschiedenis van Antwerpen omdat in dat jaar de Schelde eindelijk weer tolvrij werd en de stad kon uitgroeien tot een

van de belangrijkste havensteden van West-Europa. Antwerpen werd een levendige broeihaard van culturen en ideeën, met een blik naar de toekomst.

Het is dan ook niet verwonderlijk dat Vandersteen in iets meer dan de helft van de Robert en Bertrand-verhalen scènes in Antwerpen laat afspelen en dat hij de meeste van zijn verhalen naar het einde van de negentiende eeuw toe of rond de eeuwwisseling situeert.

Het is immers in 'zijn' Antwerpen dat

Om de decors van Robert en Bertrand te tekenen maakt Vandersteen dankbaar gebruik van de reeks oblongboekjes met oude prentbriefkaarten van steden en gemeenten, uitgegeven door De Europese Bibliotheek in Zaltbommel.

Als kind droomde Willy Vandersteen op de kaaien van de Schelde van verre reizen.

hij de meeste inspiratie vond, vertelde hij in 1984 aan *Humo*-journalist Paul Koeck: 'Aan mijn verhalen, zeker de eerste, kun je merken dat ik mijn jeugd op straat heb doorgebracht. De sfeer in die tekeningen... Dat is Antwerpen. Het is een voordeel in zo'n stad geboren te worden. Stel je voor dat ik hier zou geboren zijn, in Kalmthout, dan zou ik de vracht aan indrukken niet meegekregen hebben. Dan zie je geen haven in volle bloei, je ziet geen vreemdelingen rondlopen, dat is helemaal anders. In een stad hoor je over andere dingen praten dan in een dorp. Ik dweilde al de musea af, het Steen, het Vleeshuis... In die tijd waren die musea tamelijk rommelig, je had de indruk dat je er dingen kon ontdekken, terwijl het nu wel allemaal erg netjes is, maar niet meer zo boeiend. En elke zondag klommen we op de toren van de kathedraal, je mocht toen nog tot op de tweede verdieping. Tja, in die tijd stond een kind voor nogal veel in bewondering. Ik las Conscience, Karl May, de geschiedenis van Jan Breydel, *De leeuw van Vlaanderen*... Daar raakte je toch van in vuur en vlam. En de fantastische reizen van Jules Verne! Het reizen in het algemeen heb ik altijd fascinerend gevonden. We speelden veel

aan de oever van de Schelde, je zag daar die zeeschepen vertrekken naar verre bestemmingen. Ik verbeeldde me daar allerlei wilde verhalen bij. Ik reisde in feite mee. God, in de wereld moet wat te zien zijn, dacht ik.'

De Gouden Eeuw

De haven en de rivier de Schelde als poort op de wereld, het waren de belangrijkste economische levensaders voor de stad Antwerpen.

Als ideaal handelscentrum tussen Noord- en Zuid-Europa, met als voornaamste pijlers Engels laken, via Portugal aangevoerde specerijen en Duits koper en zilver, werd Antwerpen in de zestiende eeuw een van de belangrijkste Europese steden, met een bevolkingsaantal dat in een eeuw gegroeid was van 20.000 naar 100.000. De zestiende eeuw werd dan ook de Gouden Eeuw van Antwerpen genoemd. Maar in de tweede helft van die eeuw zorgden de Beeldenstorm, de bezetting van de stad door het Spaanse leger van Alva – met de bouw van de gevreesde militaire citadel 'de bloedburcht' – en, in 1585, de herovering van de zuidelijke Neder-

landen door de Spaanse veldheer Alexander Farnese ervoor dat de economische bloei gefnuikt werd. De 'val' van Antwerpen veroorzaakte een brain-drain naar het noorden, voornamelijk Amsterdam, en lag aan de basis van de Nederlandse Gouden Eeuw.

Antwerpen verviel tot een provincie-stad, temeer omdat de oorlog tussen Noord en Zuid als gevolg had dat de Schelde afgesloten werd. Vrij verkeer tussen Antwerpen en de Noordzee werd onmogelijk gemaakt door tolheffingen en gedwongen goederenoverdrachten op Nederlandse schepen.

Dat die gouden eeuw van uitersten in Antwerpen ook tot de verbeelding sprak van sinjoor Vandersteen is bekend. Niet alleen voerde hij Suske en Wiske naar die tijd, hij liet ook zijn Tjil Uilenspiegel onder de Spaanse overheersing avonturen beleven en beëindigde zijn rijke oeuvre met de magistrale reeks *De Geuzen*, een reeks zo eigen aan hemzelf dat ze niet mocht worden voortgezet na zijn dood.

Antwerpen als pistool

Het waren de Franse revolutionairen die een einde maakten aan twee eeuwen schimmig bestaan van de eens zo trotse wereldstad. Hoe? Door de Schelde opnieuw tolvrij te maken. De verovering van de stad door het Franse leger en de militaire dreiging tegenover Hollanders en Zeeuwen in 1795 en het strategisch inzicht van Napoleon enkele jaren later – Antwerpen moest een geladen pistool gericht op Engeland worden – waren de eerste stappen. De hereniging van de Nederlanden (1815-1830) onder Willem I leek aanvankelijk die voorspoed voor de Antwerpse haven te bevestigen.

Tot België in 1830 onafhankelijk werd en Willem I, na een woelige periode, in 1839 in een vredesverdrag tussen beide landen liet stipuleren dat Nederland opnieuw het recht had om tol te

heffen op het scheepsverkeer. Hoewel de Belgische overheid die betaling op zich nam, was dit een rem op de onder-tussen groeiende economie van de Scheldestad. Niet langer haalbaar oordeelden ook twintig maritieme naties. Die keken daarbij waarschijnlijk vooral naar hun gemiste inkomsten. Door middel van een verdrag, op 16 juli 1863, kochten ze de Scheldetol af. Antwerpen kon een nieuwe (halve) gouden eeuw tegemoet gaan.

1863, het startschot

Het leek wel of 1863 een startschot was om Antwerpen uit zijn middeleeuwse verleden te bevrijden. Het was alleszins een scharniermoment. Napoleon had begin negentiende eeuw nog gezegd dat Antwerpen eerder op een Afrikaanse dan op een Europese stad leek, maar had zelf wel al de nodige gelden voorzien waarmee onder andere een nieuw dok, een scheepswerf en 1500 meter Scheldekaaien werden gefinancierd.

Vanaf de tweede helft van de negentiende eeuw ging de demografische evolutie snel, wat resulteerde in een bevolkingsgroei van 50.973 inwoners in 1784 naar 88.487 in 1846 tot 302.058 inwoners in 1900, of ongeveer een verzovoudiging van de bevolking in iets meer dan een eeuw.

Dat daarbij in het stadslandschap 'romantische' plekjes moesten verdwijnen, zag ook graficus en auteur Edmond Van Offel, geboren in 1871: 'Veel is er verdwenen in de volkswijken van de kronkelende donkere straatjes en steegjes, de Werf met haar bomen, uitverkoren wandeling voor de Sinjoren, de vlieten, slijkerige inhammen tussen de huizen, volgepropt met schuiten en roeiboortjes, de oude Vismarkt op de kaaihoek stekend in de Schelde, nabij 't Steen – nog niet verknoeid door een deerlijke restauratie –, de Vrijheidsboom op de Grote Markt – waar thans

Het Brabostandbeeld op de Grote Markt kwam in de plaats van de Vrijheidsboom.

de Brabo van Lambeaux prijkt –, de poppenhuisjes geplakt tegen de torens van de Onze-Lieve-Vrouwe op de Handschoenmarkt, als schelpen tegen een zeerots, de Blauwe Toren op de Rui, de Waterpoort op de Vlasmarkt, enz. enz.'

De ultieme vesting van België

Voor de Antwerpse stadsoverheid waren er drie hoofdprioriteiten: de verdere ontwikkeling van de haven, de huisvesting voor de toenemende bevolking, en – zeker voor een Antwerpenaar als

een soort logisch gevolg van beide – van Antwerpen dé metropool van West-Europa maken.

Maar er was ook de bedreiging van buitenaf. Zelfs de nederlaag van Napoleon bij Waterloo had de Franse imperialistische drang niet getemperd, en buurland België leek een al te makkelijke prooi. De nieuwe Belgische overheid schakelde daarom in oorlogsmodus om het land te heroriënteren. Dat betekende concreet dat ze de stad Antwerpen zag als het ultieme bolwerk van verzet, want via de Schelde kon bevoorrading en hulp van overzee en Engeland aangevoerd worden.

Ondanks protest van het Antwerpse stadsbestuur en de bevolking werd opdracht gegeven om een nieuwe, ruimere vestingmuur rond Antwerpen te bouwen, de zogenaamde Brialmontversterking, vernoemd naar generaal Brialmont die verantwoordelijk was voor de bouw ervan. Die bouw had wel een positieve zijde voor de ontwikkeling van de stad, want de oude stadswallen konden nu eindelijk gesloopt worden. Hoewel Antwerpse kunstenaars en historici zich nog verzetten tegen de vernietiging van de indrukwekkende stadspoorten en de sloop meer dan twintig jaar duurde, werd met het platleggen van de citadel van Alva de laatste fase van de afbraak ingezet.

In 1881 bestonden de stadswallen niet meer, maar was men er, o ironie, door

DEEL 36

Het raadsel Zarata

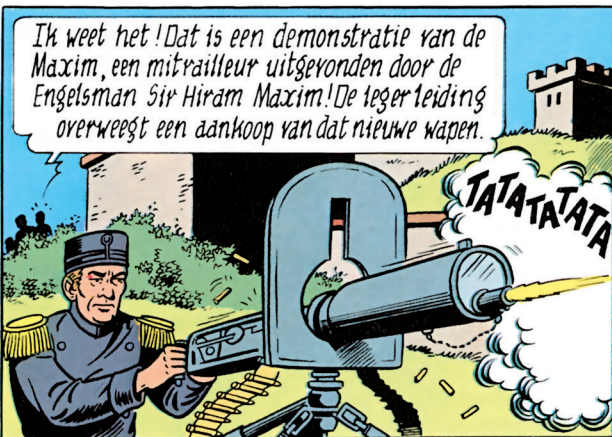

ROBERT EN BERTRAND EN JOEKI HEBBEN EEN ONDERKOMEN GEVONDEN OP EEN MILITAIR DOMEIN, IN EEN GEWELF ACHTER EEN KAZERNE .

Hemel, wat voeren ze ginds uit? Het lijkt wel of de hel is losgebroken !

Ik weet het ! Dat is een demonstratie van de Maxim, een mitrailleur uitgevonden door de Engelsman Sir Hiram Maxim ! De tegeerteiding overweest een aankoop van dat nieuwe wapen.

Dat lijkt me een vreselijk tuig ! Hopelijk houden ze ermee op voor we gaan slapen !

WANNEER DE DUISTERNIS IS INGETREDEN, HOUDT EEN BESTELWAGEN BIJ DE KAZERNE HALT EN GEMASKERDE MANNEN DRINGEN HET DOMEIN BINNEN .

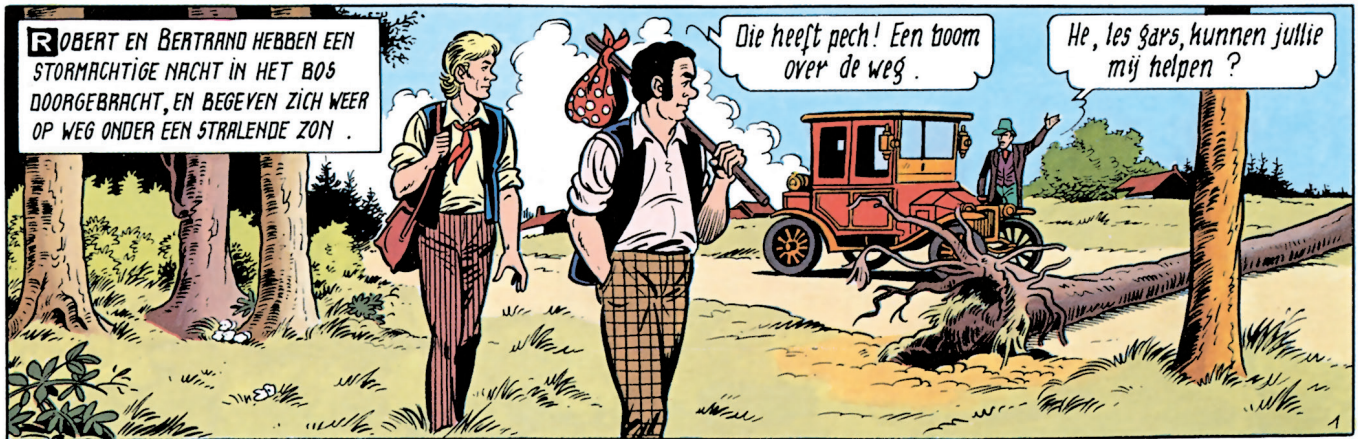

Opgelet ! Ik schakel de schildwacht uit, daarna forceeren jullie de poort van het arsenaal !

DEEL 37

De geheimen van de Mont Blanc

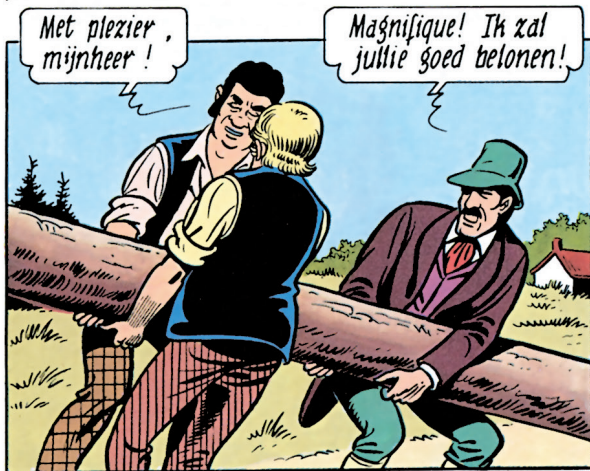

ROBERT EN BERTRAND HEBBEN EEN STORMMAGTIGE NACHT IN HET BOS DOORGEBRACHT, EN BEGEVEN ZICH WEER OP WEG ONDER EEN STRALENDE ZON.

Die heeft pech! Een boom over de weg.

He, les gars, kunnen jullie mij helpen?

Met plezier, mijnheer!

Magnifique! Ik zal jullie goed belonen!

Laat maar, mijnheer! Je bent geen onbekende meer, al ben je Fransman!

Je naam is Pierre Caspar.. Je komt uit de Haute Savoie en je bent berggids of gemzenjager! Juist?

Bon Dieu! Hoe weet je dat?

Simpel, je naam staat op je reiskoffer en je draagt het typisch hoedje van de berggidsen uit de Haute Savoie!

Bon! Dat klopt. Nogmaals bedankt en tot kijk!

PDIT OGENBLIK ONTVANGT MANGIN, HOOFD VAN HET PARET, SPEURDER 17.

Nummer 17, ik stel je voor.. Monsieur Dorland van de dienst voor Oudheidkunde te Parijs!

Monsieur Dorland komt ons verzoeken één van zijn landgenoten op te sporen die vermoedelijk in ons land verblijft.

De vluchteling deed een belangrijke archeologische ontdekking op de Mont Blanc. Hij weigert de plaats bekend te maken om de inmenging van de Staat te ontlopen. Kunt u hem opsporen?

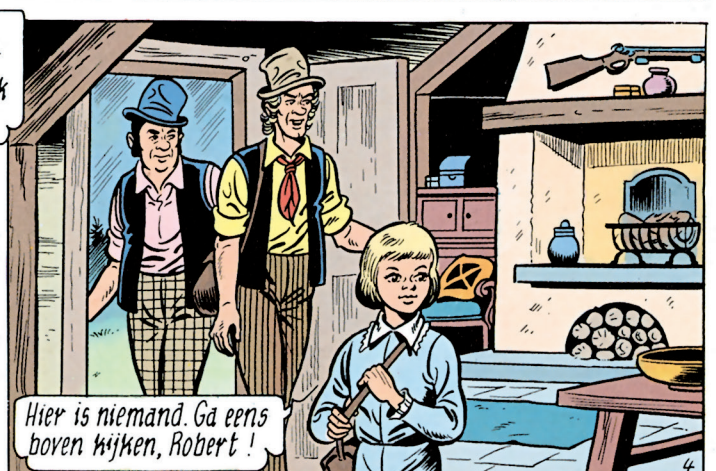
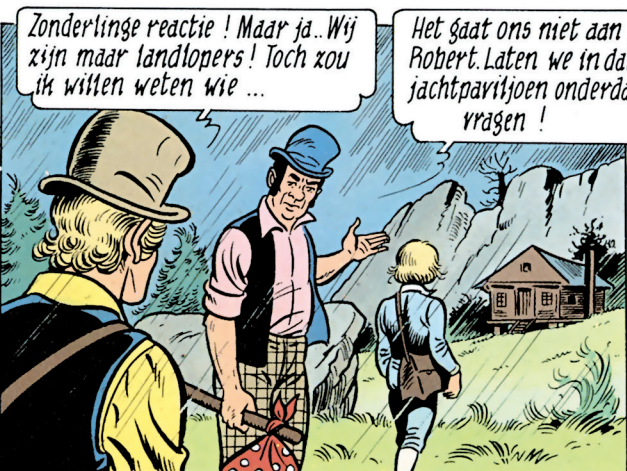
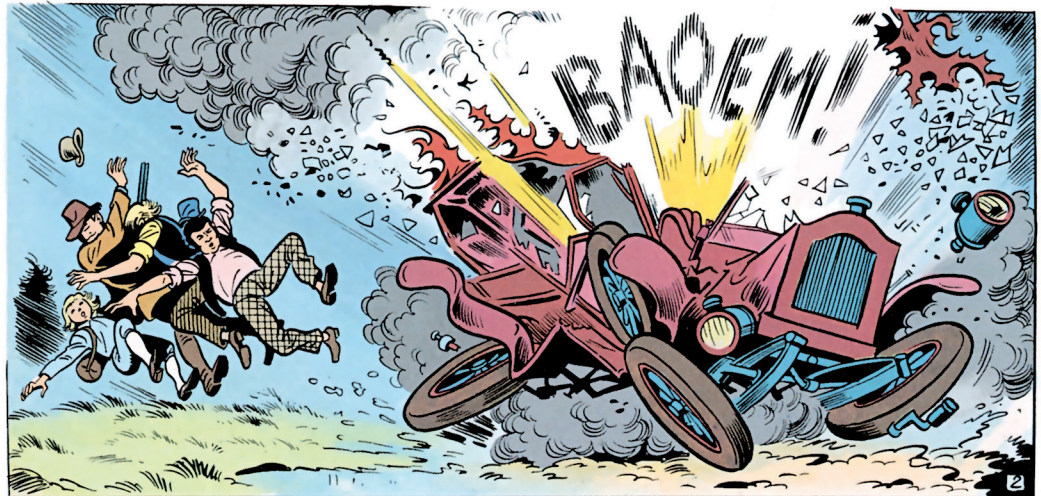
Dat zal niet zo moeilijk zijn, mijnheer. Kent u zijn naam?

Mais oui... Hij heet Pierre Caspar en is berggids!

DEEL 38

De titanen

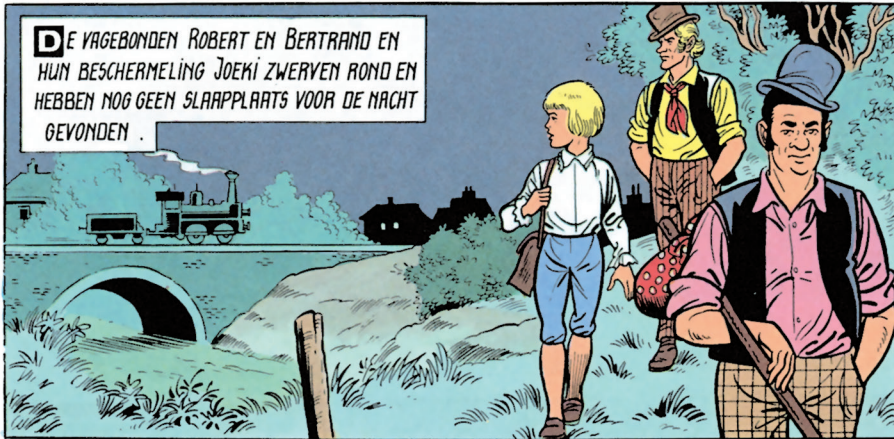

DEEL 39

Fantoom op spoor zeven

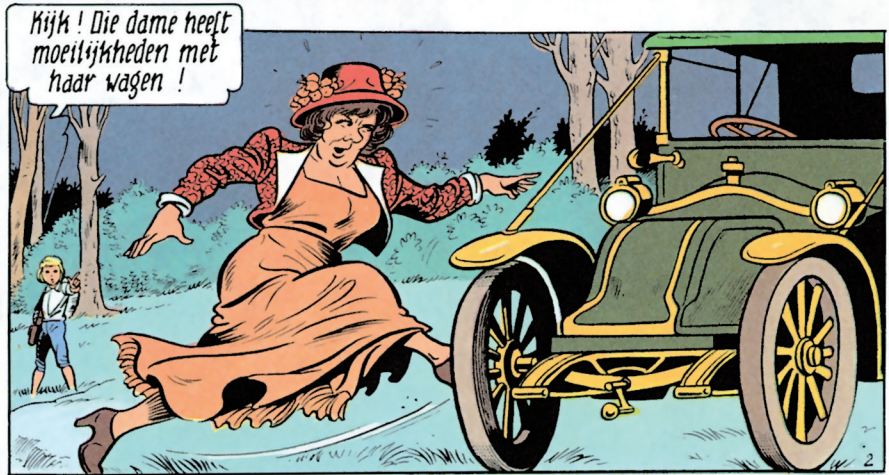
DE VAGEBONDEN ROBERT EN BERTRAND EN HUN BESCHERMELING JOEKI ZWERVEN ROND EN HEBBEN NOG GEEN SLAAPPLAATS VOOR DE NACHT GEVONDEN .

Hadden jullie die mooie dienstster in de herberg met rust gelaten, zouden we nu in een warm bed slapen !

Wit je met zwerven je vrijheid verwerven...Zul je wel meer je slaap moeten derven !

Kijk ! Die dame heeft moeilijkheden met haar wagen !

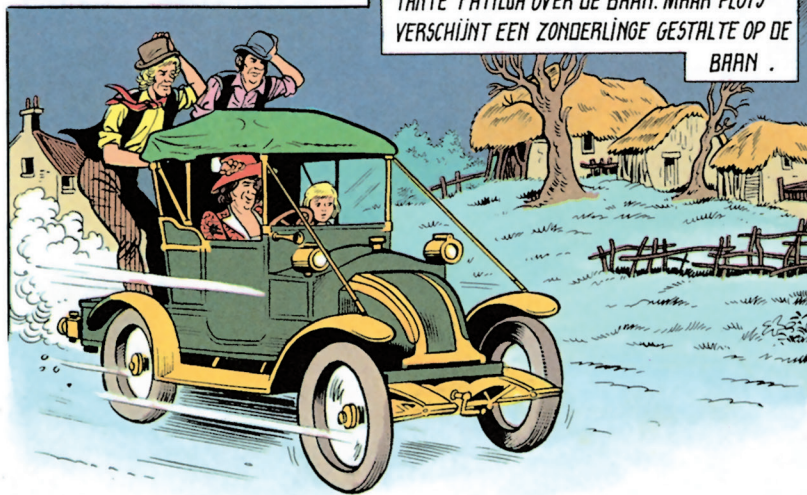
He, boys, de motor doet het niet meer ! Kunnen jullie mij uit de nood helpen ?

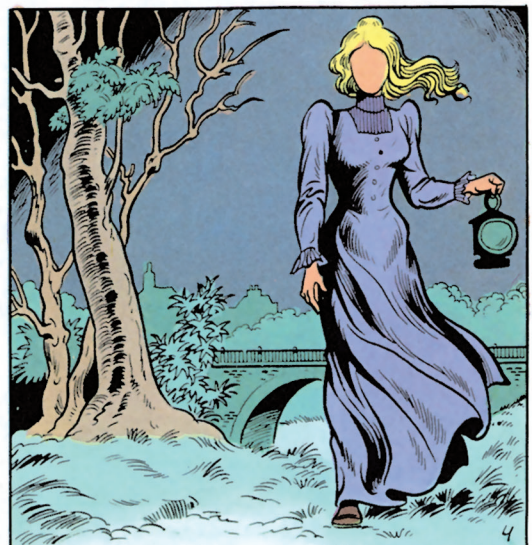
Geen zorgen, mevrouw, ik zeg u voorwaar ... Mijn vriend heeft het zo in een ogenblik klaar !

Noem me tante Patilda ! Bedankt hoor ! Kan ik jullie een lift geven !

MET DE VAGEBONDEN ALS PASSAGIERS RAAST TANTE PATILDA OVER DE BAAN. MAAR PLOTS VERSCHIJNT EEN ZONDERLINGE GESTALTE OP DE BAAN .

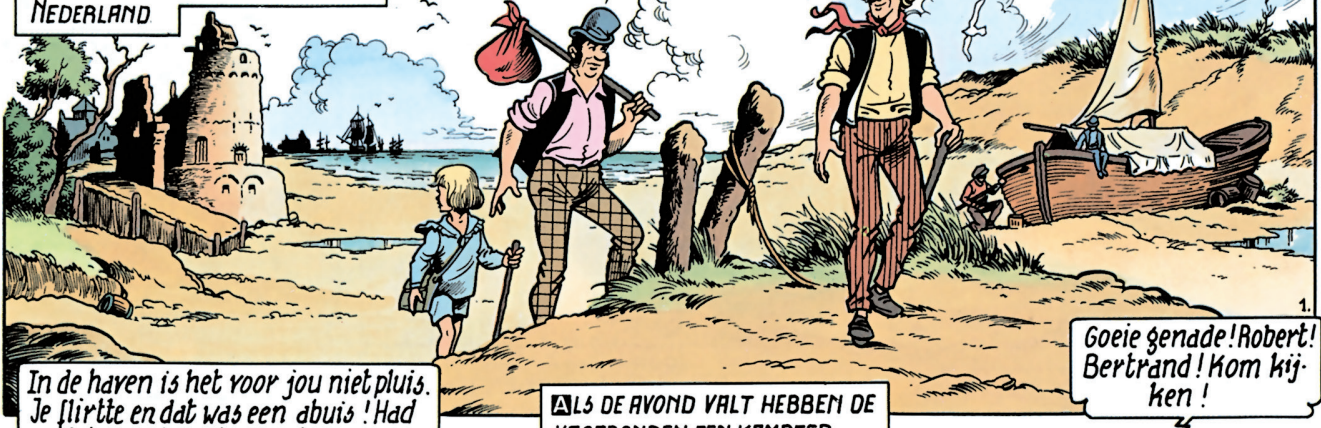
DEEL 40

De Vliegende Hollander

OM AAN SPEURDER NUMMER 17 TE ONTSNAPPEN, ZWERYEN ROBERT EN BERTRAND MET HUN BESCHERMELING JOEKI LANGS DE KUSTEN VAN NEDERLAND

Robert, ik ben moe, laten we wat rusten in een herberg aan de haven en...

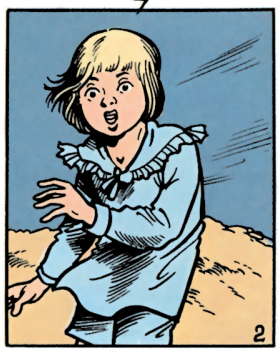
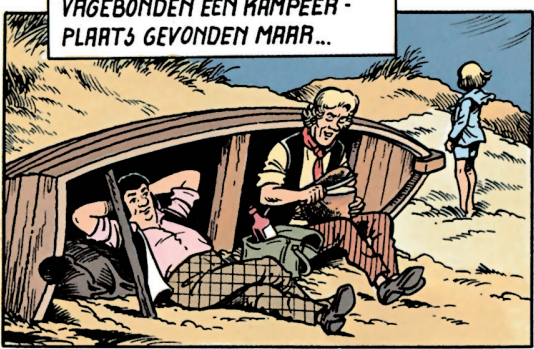

1.

In de haven is het voor jou niet pluis. Je slirtte en dat was een abuis! Had je dat meisje niet gekust... Had je nu niet in de duinen gerust!

ALS DE AVOND VALT HEBBEN DE VAGEBONDEN EEN KAMPEERPLAATS GEVONDEN MAAR...

Goeie genade! Robert! Bertrand! Kom kijken!

2.

EEN ZONDERLINGE GEDRANTE NADERT EN BEKLIMT EEN DUIN.

3.

Het is geen carnaval! Wat betekent die kledij?

Kom, we zullen het vluḡ weten!

Het lijkt wel een zeehupitein uit de 17^e eeuw! Wat kan dat betekenen?

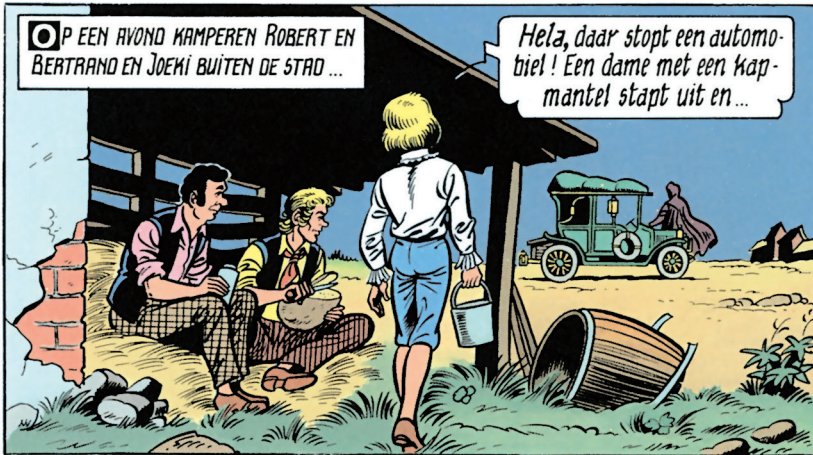

4.

DEEL 41

De dochters van de zon

OP EEN AVOND KAMPEREN ROBERT EN BERTRAND EN JOEKI BUITEN DE STAD ...

Hela, daar stopt een auto-
biel! Een dame met een kap-
mantel stapt uit en...

...Ze opent de koffer...Hemel!
Er zit een man in verborgen!

Waarom hield ze halt?
Waar is ze nu?

Er uit, kerel! Prive-detective, he?... Is het mijn man die je gezonden heeft?

Heu...Ik...Heu...Mijn beroep verplicht mij tot geheimhouding!

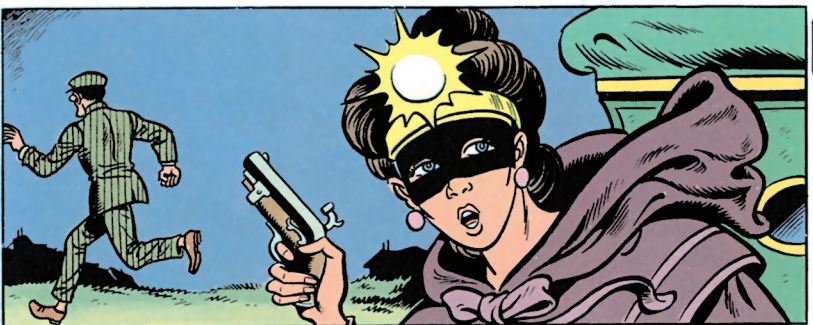
Maar mijnheer wilde weten waarheen u zich s'avonds zo stiekem begaf!

Hoepel op! Uit mijn ogen!

Vermoedelijk een liefdes-
avontuurtje, Robert.

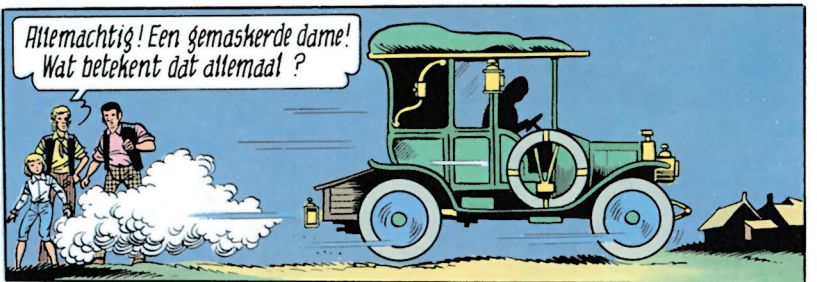
Ik ga toch maar even kijken, Bertrand!

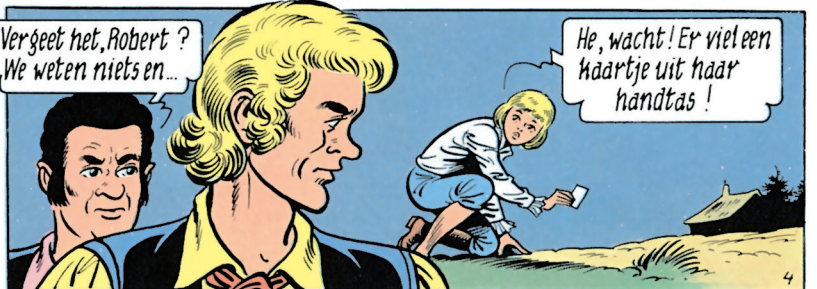
Kunnen we helpen, mevrouw?
Moeten we die kerel terughalen?

Jullie zaak niet!
Maak dat je weg-
komt!

Altemachtig! Een gemaskerde dame!
Wat betekent dat allemaal?

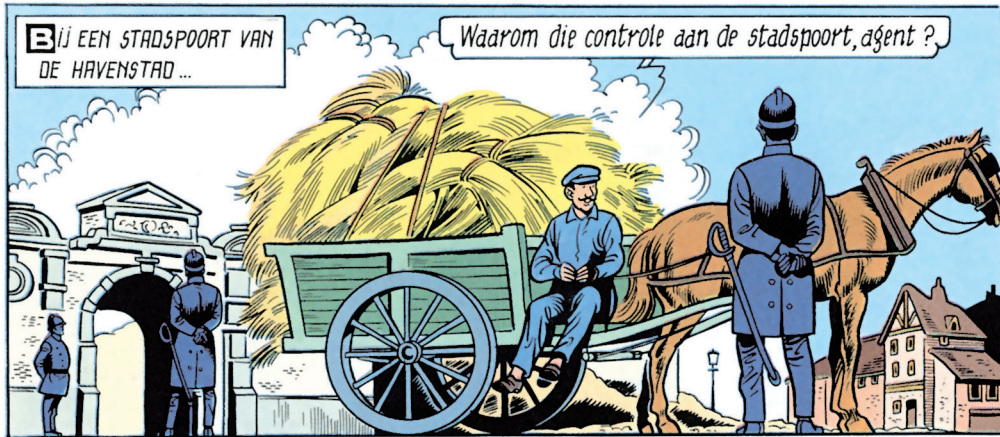
Vergeet het, Robert?
We weten niets en...

He, wacht! Er viel een kaartje uit haar handtas!

DEEL 42

De demon van Paracelse

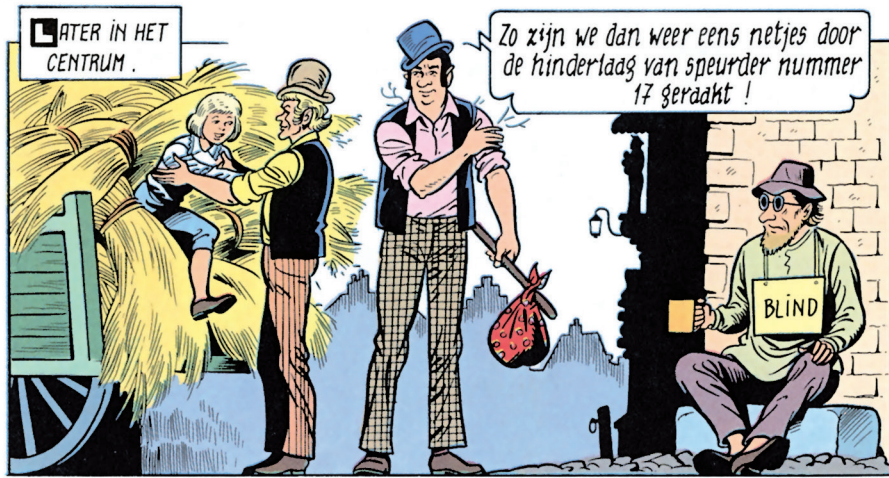

Bij een stadspoort van de havenstad ...

Waarom die controle aan de stadspoort, agent ?

Nummer 17, onze chef, gaf ons de opdracht uit te kijken naar Robert en Bertrand, de vagebonden die het hem wel eens lastig maken !

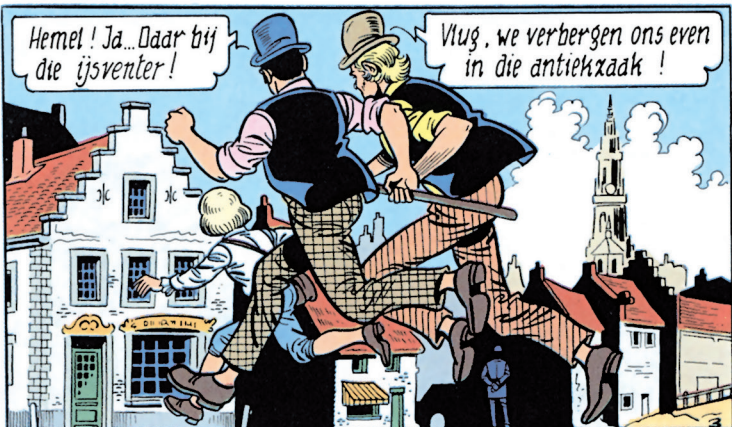
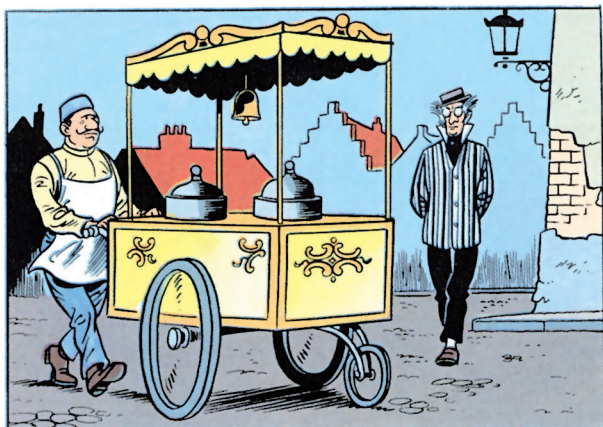

Later in het centrum .

Zo zijn we dan weer eens netjes door de hindertaag van speurder nummer 17 geraakt !

Kraai niet te vlug victorie, jongens ! Ik zie ginds nummer 17 aankomen !

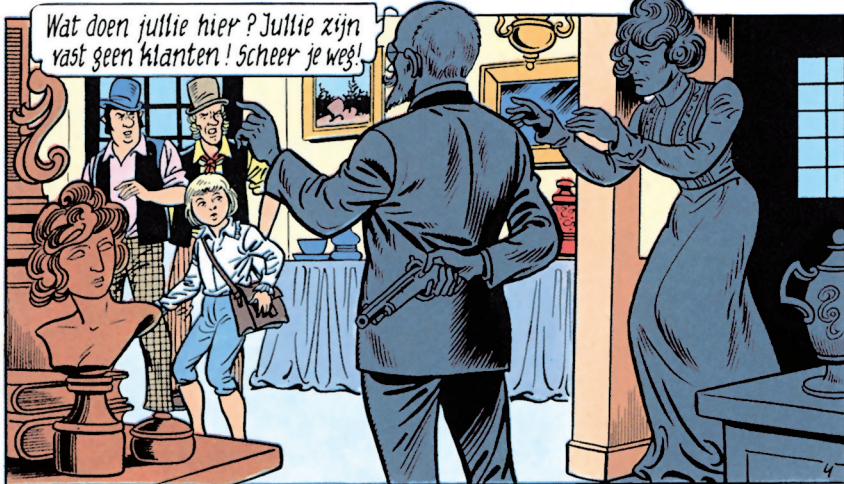

Hemel ! Ja... Daar bij die ijsventer !

Vlug, we verbergen ons even in die antiekzaak !

Oef ! Hij volgde ons niet ! Wij zijn gered !

Wat doen jullie hier ? Jullie zijn vast geen klanten ! Scheer je weg !